

RECENZIE SPRÁVY

**A. P. Paršev: Prečo Rusko nie je Amerikou (Počemu Rossija ne Amerika)
Krymskij most-Forum, Moskva 2000, 411 strán, ISBN 5-89747-017-0**

Zobrať do rúk pomerne čerstvú knihu A. P. Parševa, znamená nutne uvažovať o Rusku minimálne v dvoch rovinách. Prvou je fakt, že dnes máme pred sebou iné Rusko, než to bolo od decembra 1991 do decembra 1999, a aké po tejto etape vlastne bude, to ešte nevieme (*možno tušíme*), ale rozhodne nebude Amerikou. Druhou axiómou je realita, že toto obdobie zanechalo v ruskej duši hlbokú ranu a pocit krivdy voči vlastnému národu. V historicky krátkom období, v chápaní Rusov, sublimovali také vymoženosti ako napr. superveľmoc, centrum jedného z politických systémov a nahradili ich zostávanie, podceňovanie, podozrievanie z veľmocenských ambícií...

Napriek tomu, že nemožno hovoriť o čistej alebo prehnanej autofílii, väčšina súčasných ruských autorov v rámci konceptu veľmoci – ako raneného medveda, ktorý si časom vylíže rany a vráti sa s revom späť do tajgy (*na medzinárodnú scénu*) – je naklonená pripisovať svoje nezdary a prešľapy akémusi sprisahaniu proti Rusku, ruskej kultúre, ruskému pravoslávniu.

Takto postupuje aj A. P. Paršev, ktorý svoju knihu (písal ju v rokoch 1996 až 1999), rozdelil do šiestich hlavných častí. Od ekonomických problémov (*Investície, Kde sa berie v Rusku valuta?...*) cez ľudské zdroje (*Ďalšie víťazstvo vedy, Čo je to kapitalizmus?*) sa autor postupne presúva

k téme kritiky reforiem v Jelcinovej ére (*Gajdarova špirála, Reforma – to nie je pre blupákov*). Nevynecháva ani politickú sféru (*Chyby opozície*) až po oblasť prognózovania vývoja, resp. hľadania paradigmy postupu vpred a dislokovania Ruska v systéme svetových vzťahov (*Vojenský priemysel, Šašlik á la Brzezinskij...*).

A. P. Paršev vo svojej práci, prostredníctvom hľadania odpovede na otázku, prečo sa v Rusku nepodaril experiment reformátorov s trhom a trhovou spoločnosťou (*hodnoty čisto západné*), došiel síce z vnútoruského pohľadu k zaujímavému, ale v Európe všeobecne známemu záveru. Podľa jeho názoru si totiž: „...*náš človek vie predstaviť, ako by minul doláre, ale ťažko si vie predstaviť, ako by tieto doláre zarobil...*“ (s. 218) Na základe týchto fragmentov konštatuje: „...*Ruska sa západná paradigma vývoja netýka...*“ (s. 219). Paršev akoby sa tým prihlásil k diskusii o obsahu filozofie P. J. Čaadajeva (1794-1856). Teda časti o tom, či Rusko má, alebo nemá budúcnosť a jeho kritiky zaostalosti cárskeho Ruska za „...*všeobecným vzdelaním ľudského rodu*“.

Ak chceme správne pochopiť evolúciu procesov od Lenina po Gorbačova a potom neskôr cez Jelcina k ..., musíme dešifrovať podstatu politických systémov v Moskve a okolí. Politický systém Sovietskeho zväzu sa desiatky rokov neprispôboval organizovaniu spoločenského života v rámci zákonov, ale obyčajnej realizácii rozhodnutí

a pokynov. Šlo o slovné deklarovanie demokratických zásad a reálny autoritarizmus. Vyzývanie ľudovlády v prejavoch, voluntarizmus a subjektivismus v praxi. Tárание o socialistickej demokracii a deficit glasnosti – to všetko sa zakotvilo v spôsobe života spoločnosti. Následne prekypovala ľahostajnosť, mizla sociálna aktivita más. Ľudia práce sa odcudzili od vlastníctva, od politiky, od kultúry..., preto mohol M. Gorbačov pomerne ľahko začať presadzovať svoju perestrojku. Samozrejme, ako všetky dovtedajšie pokusy o reformovanie systému, aj tento pokus skončil neúspešne, pretože duchovný stav sovietskej spoločnosti bol taký, aký bol. Ako presne poznamenal Hegel, ani despota nemôže byť slobodný, pokiaľ sú všetci okolo otrokmi. Pritom je zaujímavé, že ideologickým základom perestrojky bola téza: „...*urobiť všetko tak ako v USA...*“ Inými slovami, ideológia sa stala akousi vitrínou a hlavným kritériom hodnotenia úspechu.

Podľa tvorcu ideológie „*duchovného dedičstva*“, prieniku hodnôt či presnejšie ideológie sociálnych vymožeností sovietskeho obdobia a súčasného pravoslávia, akademika A. Podberiozkin, šlo zo strany presadzovateľov perestrojky o podvod na ruskom (*sovietskom*) národe, pretože pravoslávna cirkev v Rusku tak ako vtedy, aj dnes má jasné pozície. Staví na antiliberálnom koncepte „Tretieho Ríma“.

Podberiozkin podobne, ako Paršev v práci „*Prečo Rusko nie je Amerikou*“ ,nehovorí o konštruktívnych ideách,

ktoré by presahovali za hranice Ruska (či už v imperiálnej veľkosti alebo súčasného, alebo dokonca okliešteného...), pracuje s kategóriou sociálnej apatie v ruskej spoločnosti „...osobne nevidím teraz žiadne triedy v našej spoločnosti, ktoré by sa dotýkali trhovej ekonomiky...tak sa vyvinula situácia... noví ľudia vybudujú nový štát na našom území. Tento štát bude špecifického typu – na zemeguli nemôže byť takýchto štátov veľa...“ (s. 199). Sociálna apatia spoločnosti a presvedčenie o osobitosti sú zrejme rozhodujúcimi limitmi slabosti ruskej spoločnosti, jej neschopnosti (*neochoty*) prebrať na seba pozitívnu iniciatívu, zodpovednosť a zbaviť sa desatročiami vstúpenej spásy v podobe autochórie.

Kniha profesora A. P. Parševa, pri ktorej mu „cennými radami“ pomáhali aj penzionovaný plukovník V. V. Šumov a vedúci katedry Ekonomických teórií MGTU Baumana v Moskve J. A. Abramov, je napísaná veľmi jednoduchým jazykom. Napriek zaujímavosti témy si nemyslím, že by

mala patriť k „povinnému“ čítaniu slovenských „kremloológov“.

Na rozšírenie poznania však vyhovuje, pretože sa snaží identifikovať všeličo, aj akých tragických chýb sa dopustilo Rusko za posledných desať rokov. Ak by sa ich spoločnosť vyvarovala, mohla byť dnes, podľa autora, niekde inde. Otvorenou otázkou však ostáva, kde by sa Rusko malo skutočne nachádzať v komparácii s tým, kde je dnes.

Rád by som poznamenal, že podľa môjho názoru si Rusko doteraz ne našlo svoju vlastnú úlohu v novej Európe. Ešte stále musí prekonávať problémy, ktoré mu bránia nájsť si toto miesto. Ako krajina neraz fatálnych protikladov permanentne bojuje s problémami prechodu.

Posudzovanie Ruska pomocou optimistických alebo pesimistických kategórií nie je na mieste. Rusko je Ruskom a nikdy nebude Amerikou! Prečo? Nuž preto, lebo!...

■
Peter Juza*

Connections – zrod publikačného radu Konzorcia vojenských akadémií a bezpečnostných inštitútov v rámci Partnerstva za mier

Na úvod niekoľko základných údajov: Konzorcium vojenských akadémií a bezpečnostných inštitútov v rámci Partnerstva za mier vzniklo

v roku 1998 s podporou Marshallovo centra v Garmish-Partenkirchene ako voľné združenie inštitúcií zo všetkých krajín zainteresovaných v prog-

* Peter Juza; Mgr., CSc., tajomník Zabraničného výboru NR SR

rame Partnerstvo za mier. Vrcholným orgánom konzorcia je Výročná konferencia, posledné zasadnutie konferencie sa konalo v Sofii v decembri 1999 a v roku 2000 sa plánuje zasadnutie v júni v Talline. Stálym orgánom Konzorcia je Sekretariát, ktorý o. i. pripravuje výročné konferencie a koordinuje činnosť pracovných skupín. Zo Slovenska sa na výročnej konferencii v Sofii zúčastnili predstavitelia Strediska obranných štúdií MO SR, Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, Vojenskej akadémie v Liptovskom Mikuláši a Slovenského inštitútu medzinárodných štúdií.*

Na pôde SIMŠ sa 9. februára uskutočnilo rozsahom nevelké, ale o to významnejšie stretnutie výkonného tímu pracovnej skupiny Konzorcia pre publikácie pod vedením Dr. Petera Foota (Joint Services Command and Staff College, Veľká Británia). Výkonný tím v súčasnosti tvoria: genmjr. v. v. Alain Faupin (Marshallovo centrum, za Francúzsko), Dr. Ian Anthony (SIPRI, Švédsko), Ole Kvarno (Baltic College, Estónsko), Prof. Tufik Burnazović (Sarajevská univerzita, Bosna a Hercegovina) a Dr. Urban Rusnák (SIMŠ). Logistiku skupiny zabezpečuje mjr. Bill Barrett zo sekretariátu Konzorcia. Hlavný význam stretnutia spočíval v definovaní publikačných zásad Konzorcia a vytvorenie štruktúry periodických pub-

likácií, ktoré budú distribuované všetkým účastníkom Konzorcia a ďalším záujemcom v anglickej, ruskej a možno aj francúzskej a nemeckej mutácii. Pre edičný rad konzorcia bol zvolený názov *Connections*, ktorý vystihuje hlavný cieľ publikačných aktivít Konzorcia: vytváranie spojenia medzi zúčastnenými inštitúciami, pocit spolupatričnosti a platformu pre slobodnú výmenu názorov na rôzne bezpečnostné a obranné problémy predovšetkým v tranzitujúcich krajinách strednej a východnej Európy, Čiernomorsko-kaspického regiónu a Strednej Ázie.

Edičný rad otvára mesačný bulletin *Connections Monthly*. Primárnym cieľom mesačníka je udržiavať bežný kontakt medzi členmi Konzorcia, informovať o výsledkoch činnosti pracovných skupín a nasmerovať záujemcov o podrobnejšie informácie na príslušné web stránky. Prvé číslo bulletinu by malo byť na svete k Tallinskej konferencii v júni 2000. Vlakonosníčom edičného radu by sa mal stať štvrťročný odborný časopis *Connections Quarterly*. Každé číslo bude tematicky zamerané, malo by obsahovať po 6 článkov na jednotlivé témy, tak aby bola zachovaná pluralita názorov a regionálnych pohľadov na danú tému a bol pokrytý celý geografický priestor konzorcia. Zaujímavosťou je, že za odbornú edičnú prácu by mal byť zodpovedný vždy iný

* Bližšie informácie o konzorciu na www.pfpconsortium.marshallcenter.org

z členov Konzorcía z toho regiónu, ku ktorému sa konkrétne číslo časopisu viaže. Prvé číslo štvrťročníka sa pripravuje k termínu Moskovskej konferencie v júni 2001. Tretím kamienkom do mozaiky publikačných aktivít je publikovanie štúdií v rámci *Connections – Occasional Papers*. Tieto zatiaľ na rozdiel od prvých dvoch titulov, budú existovať iba vo virtuálnej podobe na web stránke Konzorcía. Prvá štúdia by mala byť pripravená v rámci pracovnej skupiny pre vzťah ESDI a CFSP.

Pracovný rytmus výkonného tímu predpokladá stretnutia najmenej

dvakrát ročne – na konferencii a v čase medzi konferenciami. Je zrejmé, že časom bude potrebné zriadiť výkonného redaktora pre projekt *Connections*, zatiaľ však výkonný tím pripravil koncepčný zámer, ktorý spolu s navrhnutými témami predloží na schválenie konferencii v Talline. V prípade, že sa tento ambiciózny zámer podarí dotiahnuť do konca, budú *Connections* nepochybne prínosom aj pre širšiu slovenskú odbornú verejnosť.

■
*Urban Rusnák**

* *Urban Rusnák; Mgr., PhD., Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Bratislava*